

N:o 18.

Ank. till Riksd. Kansli den 24 Mars 1873, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till 5 och 26 §§ i Kongl. Förordningen om egors fredande mot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet den 21 December 1857.

I afseende på den i 3 § af omförmälda Kongl. Förordning stadgade regel, att, der stängselvitsord enligt 2 § begagnas, de, som i egoskilnaden hvarandra möta, skola taga del i stängseln till hälften hvardera, innehåller 5 § det undantagsstadgande, att, om egor, emellan hvilka stängas skall, utgöras af skog, utmark eller beteshage å båda sidor, och ena sidan finnes af stängseln märkligen betungas, utan motsvarande nytta, då må, der den sidan ej sjelf stängseln fordrar, dess stängselskyldighet, efter ty som domaren skäligt pröfvar, nedsättas under hvad i 3 § stadgadt är; hvarjemte i 5 § vidare föreskrifves: "Finnes emellan egor, som nu sagde äro, ej stängsel; då skall, så länge det förhållande fortfar, den ohägnade marken anses vara till gemensamt mulbete upplåten, der ej annorlunda aftaladt är"; varande i 26 § stadgadt, att egare af kreatur, som efter 25 § intaget är, ej skall, utom i de fall, som i 27 och 28 §§ sägas, hafva rätt att det återfå, innan han antingen i lösen derfor utgifver det värde, hvartill skadan blifvit mäten efter 24 §, så ock det belopp, hvartill kostnaden för kreaturets underhåll och vård af ojäfvige män uppskattas, med afdrag af den nytta, han, som intog, under tiden haft af krea-

Bih. till Riksd. Prot. 1873. 7 Saml. 10 Häft.

turet, om han det brukat; eller ock för sådan lösen full pant eller borgen ställer; äfvensom att kreaturets egare, om han ej nöjes åt värdering af skada eller uppskattning af kostnadsbelopp, eller af annat skäl vill vinna åter hvad han i lösen gifvit, må instämma saken till rätten, inom tre månader sedan kreaturet utlöstes.

Herr *W. Croneborg* har uti en inom Första Kammaren väckt, till Lag-Utskottets behandling öfverlemnad motion (N:o 14) anmärkt, hurusom stadgandet att skogsmark, som ej är inhägnad eller genom öfverenskommelse skyddad, skall anses vara till gemensamt mulbete upplåten, utgjorde ett väsentligt hinder för uppdragande af ny skog, när betningen och kreatursflockars framdrifvande öfver områden beväxta med skogsplantor högst betydligt skadade och förringade frukterna af de för skogsåterväxtens befordrande nedlagda arbeten. En förändrad lagstiftning i detta hänseende vore därför af behovet påkallad. Men då i de norra provinserna hästuppfödning vore en ganska afsevärd näring, som derstädes bedrefves på det sätt, att hästarne släpptes vilda på utmarkerna öfver sommaren, samt betandet af dessa, i jmförelsevis mindre antal förekommande kreatur icke utöfvade det menliga inflytande på skogsåterväxten, som förorsakades genom betande af de öfriga, i vida större antal förekommande husdjuren, ansåge motionären att hästkreatur borde från det ifrågavarande förbudet undantagas. Derjemte och i anseende till svårigheten att i penningar uppskatta den skada, som förorsakas deraf att kreatur beta å områden, afsedda till skogsåterväxt, syntes det motionären lämpligt att skadeersättning till bestämdt belopp för hvarje kreatur blefve i lagen bestämd. Motionären föreslår således, *dels* att 5 § i åberopade Kongl. Förordningen måtte erhålla ett nytt tredje moment, så lydande:

”Dock må för hemdjur, med undantag af hästkreatur, sådant gemensamt mulbete icke begagnas på med ungskog beväxta, besådda eller planterade skogsområden, hvilka af jordegaren omgärdas med enkel stånggård, bestående af en stång, eller på annat tydligt sätt utmärkas besådda för återväxt. Sådant område må ej längre tid än högst 10 år sålunda undantagas från det gemensamma betet;

dels ock att till 26 § måtte göras ett tillägg af följande innehåll:

”Egare af kreatur, som upptagits å enligt 5 § särskildt fridlyst skogsområde, vare skyldig såsom skadeersättning betala jordegaren, som det upptagit eller upptaga låtit, 5 R:dr R:mt för hvarje nötkreatur, och 50 öre för hvarje småkreatur.”

Utan att vilja underkänna de lofvärda afsigter, hvilka ligga till grund för detta förslag, finner Utskottet dock betänkligheter möta mot dess antagande. Då 5 § i förenämnda Kongl. Förordning stadgar, att ohägnad skogsmark i allmänhet skall anses upplåten till gemensamt mulbete, har ändamålet dermed

varit att undvika de olägenheter och kostnader, hvilka eljest måste uppkomma i följd af den i 1 § stadgade skyldigheten för en hvar, som hemdjur eger, att medelst hägnad eller vallning eller på annat sätt hålla sådan vård om dem, att de icke inkomma på annans egor. Genom föreslagna förändringen skulle fördelarne af berörda anordning i väsentlig mån omintetgöras, så snart någon delegare i betessamfälligheten företoge sig att inom sitt skifte verkställa skogs-sådd eller skogsplantering på något område, huru ringa som helst. Förslaget synes derjemte icke hvila på fullt rättvis grund, då det skulle leda derhän, att den ene delegaren, som finge sig ålagdt att i sin mån freda den andres skogsplantering, på samma gång och till förmån endast för den senare komme att inskränkas till ett minskadt betesområde för sina kreatur.

Så länge grundsatsen om gemensam betesrätt kvarstår i lagen, bör det därför, enligt Utskottets åsigt, ankomma på den, som inom det till betet afsedda område sår eller planterar skog, att sjelf draga försorg om dess fredande, och det så mycket heldre som lagen icke lemnar något särskildt skydd för annan odling inom dylikt betesområde. I fall skogsodlingen är af ringa omfattning, blir dess fredande genom hägnad föga kännbart, synnerligast som denna under alla förhållanden icke behöfver vidare underhållas sedan den uppfyllt sitt ändamål att skydda de uppväxande plantorna under deras första utveckling. Är åter fråga om en mera betydlig skogsodling, och finner odlaren ej med sin fördel förenligt att särskildt freda det dertill afsedda området, står det honom alltid öppet att begagna sitt stängselvitsord för tillvägabringande af hägnad i egoskilnaden emellan honom och hans grannar. Stängselvitsordet utgör också i sjelfva verket ett ganska kraftigt medel i hans hand att förmå meddelegarne i betessamfälligheten att, efter omständigheterna i hvarje särskildt fall, på öfverenskommelsens väg gå hans billiga anspråk i ifrågavarande hänseende på ett eller annat sätt till mötes.

På dessa skäl får Utskottet värdsamt hemställa,

att förevarande motion ej måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 Mars 1873.

På Utskottets vägnar:

H. G. v. Gegerfeldt.

Reservationer:

af Herr von Gegerfeldt: "Kongl. Förordningen den 21 December 1857 bestämmer i § 1 såsom allmän regel, att egare af hemdjur har skyldighet att om dem hålla sådan vård, att de ej olofligen inkomma på andras egor; men i § 5 mom. 2 stadgas såsom undantag att, då stängsel emellan egor, som bestå af skog, ej finnes, den ohägnade marken skall, der ej annorledes är aftaladt, anses vara till gemensamt mulbete upplåten. Regelns principiella riktighet torde icke kunna förnekas, och undantaget, rättfärdigadt i de fall då skogens återväxt ej behöfver tillgodoses, är efter mitt omdöme förnärmande för dens rätt, som vill åt sin planterade, sådda eller eljest uppväxande skog bereda erforderligt skydd mot betning och nedtrampning af grannarnes kreatur samt följaktligen har giltigt anspråk på enahanda förmån, som tillkommer innehafvare af åker och äng. Visserligen är stängselvitsord enligt § 2 honom medgifvet, men grannarnes deltagande i stängseln skall enligt § 5 mom. 1 göras beroende af den nytta de deraf åtnjuta, och nyttan är beroende af deras skyldighet att när stängsel ej finnes sjelfva taga vård om sina kreatur. En rättelse härutinnan, för det fall att skogen af behörig myndighet efter vederbörlig undersökning pröfvas vara i behof af omförmälda skydd, anser jag synnerligen påkallad och utgöra ett oundgängligt vilkor för att lagstiftaren, såsom ofta blifvit ifrågakaldt, må kunna ålägga afrojd skogsmarks egare att återbringa den till växtlighet, helst ett dylikt åläggande förutsätter möjligheten att utan allt för stor uppoffring hålla marken fredad.

På grund häraf har jag icke kunnat biträda Utskottets betänkande, utan ansett lagförslag i ofvannämnda syfte böra utarbetas."

af Herr Grefve Mörner: "Då utfärdandet af ett stadgande af det innehåll motionären föreslagit sannolikt skulle i väsendtlig mån omöjliggöra betandet å omhägnade skogsmarker, men det af motionären åsyftade ändamålet, eller skydd för de uppväxande trädplantorna, torde kunna i tillräcklig mån vinnas genom ett stadgande, som förhindrade att kreatur finge om våren samt innan dels betet i allmänhet hunnit komma sig före och dels plantorna hunnit utbildas sig, så att de icke vidare vore för kreaturen begärliga, å samfärd skogsmark å bete släppas, så får jag hemställa,

att Riksdagen behagade för sin del besluta, att 5 § i Kongl. Förordningen den 21 December 1857 angående stängselskyldighet må erhålla följande förändrade lydelse:

Utgöras — — — stadgadt är.

Finnes emellan egor, som nu sagde äro, ej stängsel; då skall, så länge det förhållande fortfar, den ohägnade marken anses vara till gemensamt mulbete upplåten, der ej annorlunda aftaladt är; dock må hemdjur icke der å bete släppas förr än den 10 Juni hvarje år, ifall ej annorlunda för viss ort öfverenskommet eller stadgadt finnes.“

af Herr Friherre *Nordenfalk*: “Svårigheten att med säkerhet bedöma, huruvida en förändring i gällande stängselförordning i den riktning, motionären påyrkat och visat behöflig, vore i alla delar af riket lika tillämplig, torde vara en väsendtlig anledning till att ej ens flertalet bland Utskottets nio reservanter kunnat förena sig om ett förslag i sagda syfte. Då äfven Riksdagen, om än delande reservanternes åsigt om olämpligheten i gällande hithörande bestämmelser, svårigen torde vara i tillfälle nu formulera härför behöfliga, öfverallt tillämpliga ändringar eller tillägg, vågar jag föreslå:

att Riksdagen, med uttalande af den åsigt att gällande stängselförordning borde ändras i den riktning motionären antyder, måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t ville, efter frågans pröfning, meddela Riksdagen det förslag till förändrade bestämmelser, som i sagda hänseende kunna vara af behofvet påkallade.“

af Herr *von Sydow*;

af Herr *Holmberg*;

af Herr *Hasselrot*: “I underdånig skrifvelse den 17 November 1854 anhöllo Rikets Ständer om utfärdande af en ny stängselförordning, byggd på den grundats, att en hvar skulle vara skyldig hålla sådan vård om sina kreatur, att de ej olofligen inkommo på annans egor eller gälda den skada de der gjorde; dock med förbehåll att angränsande egare eller delegare i samma byalag skulle ega, om de fleste, hvilka egde mera än hälften af de ifrågavarande hemmanen, eller byalaget det önskade, fortfara med den då varande stängselskyldighetens fullgörande.

I särskild underdånig skrifvelse uttalade likväl Bondeståndet den mening, att en så beskaffad lag ej skulle vara lämplig för mindre jordbrukare och i skogsbygd.

Såsom en förmedling af de olika meningarne utkom i anledning häraf nu gällande egofredslag, hvilken, såsom alla halfva åtgärder, icke kunnat blifva fullt tillfredsställande.

Sedan nemligen i 1 § blifvit uttalad den rigtiga grundsats, att en hvar skall hålla sådan vård om sina hemdjur, att de ej inkomma på annans egor och i 4 § blifvit stadgadt, att den, som med åker, äng eller plantering möter skog, utmark eller beteshage, ej har stängselvitsord, derigenom dock egaren af skogsmarken icke är fritagen från skyldigheten att vårda sina djur, så att de ej skada den odlade jorden, hvars egare ej har stängselvitsord, så innehåller 2 mom. i 5 § det undantag från den i 1 § uttalade allmänna regel, såvidt den afser skog, utmark eller beteshage, att sådan jord skall anses såsom gemensam betesmark, så länge den är ostängd.

Detta undantag kunde vara berättigadt på en tid, då skogen ej hade särdeles värde; men det är det icke nu sedan dess värde mångdubblats och man börjat inse att såväl enskildt som allmänt väl kräfver skogens vård, och att dess återväxt i första rummet betingas af dess fredande för betning; och man kunde påstå att det är af ännu mera vikt att från förstörelse freda en skörd, som fordrar hundra års återväxt, än den som årligen når sin mognad. Jag vågar således påstå, att det är af lika mycken vikt att skogsmark får åtnjuta skydd som åker och äng, och att undantaget i 2 mom. 5 § således numera icke är berättigadt samt att det verkar skadligt. Det af motionären åsyftade ändamålet kan visserligen endast på det sätt fullständigt uppnås, att 2 mom. i 5 § helt enkelt utstrykes, men enär undantag för skogsmark från den allmänna regeln torde behövas för vissa orter till följd af der rådande olika förhållanden, torde saken lämpligast kunna ordnas på det sätt, att det öfverlemnas till Kongl. Maj:t att, uppå framställning af vederbörande landsting för dess område eller viss del deraf, göra det undantag, som kan finnas behöfligt och lämpligt.

Jag får således värdsamt föreslå sådant bifall till motionen, att Riksdagen för sin del beslutar, att 2 mom. 5 § i Kongl. Förordningen om egors fredande och om stängselskyldighet den 21 December 1857 erhåller följande förändrade lydelse:

Finnes emellan egor, som nu sagde äro, ej stängsel, må det bero på Kongl. Maj:t, att uppå framställning af landsting för dess område eller viss del deraf, förordna att, så länge ofvannämnda förhållande fortfar, den ohägnade marken anses vara till gemensamt bete upplåten, der ej annorlunda aftaladt är.“

af Herr *Caspersson*;

af Herr N. Petersson: "Lika med motionären anser jag, att uti skogshushållning vården af ungskog är af stor vikt. Då likväl motionärens förslag: att å gemensamt mulbete ett med en stång utmärkt område skulle under *hela sommaren* hållas fredadt för intrång af andras hemdjur, skulle på en gång och alltför hastigt göra en nog stor omkastning i begreppen om stängselskyldighet och betesrätt, men det är en känd sak att den väsendtligaste skada på ungskogen göres under den *första vartiden*, då husdjuren utsläppas på bete, har jag trott mycket skulle vinnas i motionärens syfte, derest det af honom föreslagna 3:dje moment till 5 § af Kongl. Förordningen den 21 December 1857 om egors fredande mot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet finge följande lydelse:

Dock må för hemdjur sådant mulbete, derest ej annorlunda för viss ort öfverenskommet eller stadgadt är, icke begagnas före den 10 Juni på med ungskog beväxta, besådda eller planterade skogsområden, hvilka af jordegaren omgärdas med enkel stånggård, bestående af minst en stång, eller på annat tydligt sätt utmärkas vara besådda för återväxt. Sådant område må ej längre tid än högst tio år sålunda undantagas från det gemensamma betet,

och, i sammanhang dermed, det föreslagna nya moment, som skulle tilläggas 26 § i samma förordning, blefve så lydande:

Egare af kreatur, som under den i 5 § sagda tid upptagits å särskildt fridlyst skogsområde, hvarom i samma § förmåles, vare skyldig såsom skadeersättning betala jordegaren, som det upptagit eller upptaga låtit, Fem Riksdaler Riksmynt för hvarje nötkreatur och 50 öre för hvarje småkreatur."

af Herr *Westerdal*, som instämt med Herr N. Petersson.

Herr Friherre *Wrede* har begärt få antecknadt, att han i frågans behandling inom Utskottet icke deltagit.
